

Pređplata van Šibenika :
— na tromjeseč 3 Kr.
— na pol godine 6 Kr.
Pređplata u Šibeniku
sa donošanjem lista u kuću
jednaka je kao i van Šibenika.
Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIEČ

Pređplate i pisma šalju se
Uredništvu. Ne frankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Oglasi, pri-
sobna pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Pregovori s Magjarima

„Novi List“ javlja u pogledu ovih pregovora, da se sada kod magjarskog odbora za sporazum nalazi zadnji spis predsjedništva hrvatskih delegata, kojim je odgovoreno na jedan predhodni spis magjarske „koalije“. Kada magjarski odbor očešlje svoj odgovor, — vor na ovaj spis, onda će se — po obavještinama „Novog Lista“ — odučiti o zajedničkom sastanku magjarskog i hrvatskog odbora, koji bi se imao držati na Rieči, kako je sporazumno s obje strane privoljeno.

„Sastanak i rok sastanka ovisi o okolnostima kako se budu razvijale. Po došle obavještinom možemo se punim pravom nadati, da će dobar uspjeh zapečatiti ovu „obim narodima toli korisnu i potrebitu akciju sporazuma, izmirenja i buduće solidarne borbe“.

Mi smo već davno javili da se pregovori nastavljaju, i drago nam je da su već toliko tapredovali da još malo vremena treba do zajedničkog sastanka. Mi dapače idemo još i dalje pa velimo, da sastanak i rok sastanka ne bi smio zavistiti ni o okolnostima, kako se stvari budu razvijale, ni o vrsti odgovora magjarskog odbora. Okolnosti su poznate i našem i magjarskom odboru, a odgovor Magjara donekle možemo već unaprijed pogoditi. Nismo toliko naivni, a da ne bi znali da će u ovim pregovorima Magjari nastojati povući svu moguću korist, pa za to mi se ne nadamo u bog zna kakav odgovor njihovog odbora našemu. Mi pače, u koliko poznajemo razpoložene razumi Magjara, očekivamo od njihova odbora odgovor pun ljubeznih rieči, ali za nas dosta nepovoljan.

Pa ipak to nas ne plaši. Mi moramo polaziti sa gledišta da je naš savez Magjara isto toliko potreban kao i sami njihovi. Ni više ni manje. Pa s toga naš odbor nebi smio odbiti zajednički sastanak sa magjarskim ni onda, ako odgovor magjarskog odbora bude nepovoljan. Ima među Magjarima njekih ukorenjenih imperialističkih predruda, kojih se oti valja da okane, ako će da budu saveznici. Imaju Magjari preko današnje nagodbe nad Hrvatima veliku nepravednu prevlast, koju valja da napuste, žele li da budu zajednički radili. Imaju Magjari i o Dalmaciji čudnovatih državno-pravnih pojmova, a i te valja da promjene. Imaju oni napokon i veliku prividnu korist, da vladaju nad Hrvatima i da svoju vlast prđu do mora.

Sve ove imperialističke težnje ne će moći magjarski odbor da na prvi mah zaboravi, napusti. One će privrati iz celoga odgovora njihovog odbora našem. Kad ne bi privratile mi bi se čudili i rekli, da su Magjari promijenili narav ljudsku. Ova narav čini da svaki narod teži gospodstvu nad drugim narodima i da se za to do potrebe utiče sili. Ali ova ista narav čini, da se ukrojeni narodi sili opiru silom.

Mi ne govorimo ovdje o oružanoj sili, mi cijenimo duševnu volju, tvrdnu volju jačom od oružja, pa za to velimo, da se naš odbor ne smije nadati od odgovora, koji će primiti bog zna kojim popustima, ali on može, on mora svoju volju, volju svoga naroda suprostaviti volji magjarskog naroda i to u tolikoj mjeri, da jedna volja bude jednaka drugoj. Sila hrvatskih težnja neka se nadje ravna sili težnja magjarskih. Onda će tekar ovi narodi i njihovi predstavnici uviditi, da im je najbolje živjeti u miru, u slozi, u savezu, tim više što su im potrebe i zahtjevi jednaki i mogu teći uzporedno, a ne dolaze nigdje u sukob.

A da dodje do ovog smirenja, ovog saveza, ovog uzporednog kretanja magjarskih i hrvatskih interesa nam se čini da je potrebno, da odnosi odbori u svakom slučaju dođu do zajedničkog razpravljanja.

U zajedničkom razpravljanju može se mnogo pitanja razbistriti, mnoge krive predrude odstraniti. Ali za to valja da je naš odbor pripravan i uvjeren o težnjama svoga naroda.

Naši odbornici valja da drže dobro na umu, da su naši predstavnici naše poslove ustupili Ugarskoj samo privremeno t. j. sve dok se povrati natrag one krajeve Hrvatske, koji su danas pod Venecijom i Turskom te okupi dostatni broj županija da usmognu sačiniti posebnu političku vlast....

Ovi krajevi, o kojima je bilo govora u hrvatskom i ugarskom saboru godine 1790. Mletcima su i Turcima preuzeti, a Hrvatska ima dovoljan broj županija, dakle i poslovi hrvatski valja da se povrte Hrvatskoj.

Proti ovim zahtjevima, kako mi cijenimo, opirat će se Magjari, o tom smo skoro uvjereni, ali dužnost je naših delegata, da ne popuste i da se u najgorem slučaju, ali svakako poslije viećanja, povrate kući čista čela, uzdajući se u svetost i pravednost svoje narodne stvari....

Hrvati valja da uztraju do kraja, valja da učine sve što je potrebno, da dodje izmirenje njih i Magjara do saveza, ali preko toga, a proti koristi svoga naroda neće, niti mogu.

Hrvati su u najgorem slučaju iznijeli svoju narodnu dužnost, pokazali su Magjarima i Evropi, da su za svoju i tuđu slobodu, za napredak, i savez svih podunavskih naroda. Ako Magjari ne shvate poziv Hrvata biti će to njihova šteta sve jedno kao i naša. Započeto djelo podunavskog saveza dovršit će dogodjaji i uvijajavniji političari, samo što će svi naredi Podunavlja, krivjnom Magjara, morati još izdržati težkih kušnja. A ove kušnje možda budu najteže za Magjare.

Kad je ovaj članak već bio složen primili smo „Novi List“ sa člankom gosp. Milića: Razjašnjenje „Hrvatskoj Rieči“. Kako gosp. Milić iz ovog našeg članka vidi, mi zastupamo stanoviste da nas odbor u svakom slučaju i čim prije treba da dodje do pregovora sa Magjarima, dotim on misli, da je to moguće i uspješno kada koalicija dođe na vlast. Razlike je dakle, da smo mi u stvari susređljivi a ne u vremenu, dok gosp. Milić susređljiv i u vremenu, ali nije toliko u stvari, jer on u svojim državno-pravnim izjavama nije baš susređljiv.

Naše stanoviste polazi sa gledišta, da smo ravnopravni sa Magjarima i dužni im u borbi pomoći, ako do saveza dodje. A da do saveza dodje naša je dužnost preločiti Magjarima sve naše zahtjeve i sva naša prava. Navlastito ovo je dužnost naših odbornika, pa za to smo molili gosp. Milića, da u svojim izjavama bude susređljiviji. Nismo ga molili u pogledu roka nego u pogledu držimo svoj izjava. Jer u istinu, ako mi sami predeleko idemo u popuštanju, u pasivnosti prema Magjarima, kako bi mogli očekivati, da dobijemo više nego tražimo?

Trgovačke komore

Prelistavajući djelo našeg prijatelja Peroslava Paskivića-Čikara „O ustrojstvu i djelokrugu trgovačkih komora“, sjetismo se naših, dalmatinskih komora, odnosno njihovog rada.

Razmišljavajući o tom dodjesmo do nepovoljnih zaključaka, s jednostavnog razloga, jer se kod naših komora opaža vrlo malo rada. Čujemo samo kadšto o splitskoj komori, a o zadarskoj i dubrovačkoj malo kada. Zar da su naši ekonomski odnošaji tako blagoslovljeni, da im pomoći ne treba, zar da trgovački stališ nema tužaba i želja? To sigurno ne, ali drugi moraju biti razlož, što dalmat. komore ne stoje na visini onih u Austriji i Hrvatskoj. Što je tomu krivo, prepustamo da obrazloži pozvanije,

strukovno pero, al činjenice tu i laiku udaraju u oči, a te su tako žalostne, da im prešno treba doškotiti.

Nas naposeb zanima zadarska komora, jer premda je zadarski kotar u trgovačkom pogledu posve slab, Šibenik spada pod zadarsku komoru, te ima u njoj, kako razabiremo iz gore spomenutih djela, dva zastupnika, jednog trgovca i jednog obrtnika. Strukovni rad zadarske komore ne marimo ocijenjivati; nije nam poznat, nu i ne može, biti, jer je i onako odviše mrvav. U ostalom čini se, da je kod zadarske komore samo politički momenat vrlo važan, jer se ona uporno drži talijanskog jezika, kao uređovnog, perohoresira naš jezik sasvim, te čini u tom pogledu jednu uednu iznimku među dalm. komorama.

U ovu komoru biraju, osim Zadra sudbeni kotari Biograd, Pag, Rab, Benkovac, Kistanje, Obrovac, Knin, Druš, Šibenik i Skradin. Da u tim krajevima žive skoro isključivo hrvatski zivalj sa nekom primjesom Srba, to svak zna, ali da komora sastavljena iz zastupnika takovih krajeva jezik naš bojkotira, to je sigurno malo komu poznatije, jer se nikad ne da opravdati. A tko je tomu kriv? Mi i samo mi, jer se za obće ekonomske interese premalobrinamo, a te se zastupa najviše u trgovačkim komorama.

Tko su zastupnici Šibenika u zadarskoj komori, to mi — izopovjedamo otvoreno — ne znamo, a malo tko za nje u nas u obće zna. Otkad pratimo naše javne prilike, ne pamtimo, da je ikad koji šibenski član komore štogod govorio ili što pokrenuo u obćem interesu trgovine i obrta našega grada, ili naše zemlje. Dva razloga mogu za to biti: ili ti zastupnici ne će li ne znadu vršiti svoj mandat, ili kod nas teče samo med i mleko, da nam ništa ne treba. Da ovaj drugi razlog ne stoji, to zna kod nas svak diete, ali je prvi razlog sigurno onaj grm u kom leži zec.

Iz svega toga sledi, da naš trgovački svijet mora poklanjati više pažnje trgovačkim komorama, kako bi naš, sada važi, trgovački grad zastupali sposobni i agilni ljudi a k tomu i Hrvati, koji će znati braniti ekonomske interese grada i jezika našeg, te unieti novog života u zadarsku komoru. — Komore su drugdje popularna institucija, novinstvo govori o njoj često, a trgovci se i obrtnici obraćaju na nje vrlo često kao na prve glavne svoje zaštitnike. Kod nas se nasuprot jedva poznaju, a to je loš znak kulture našeg poslovnog svijeta,

Pustinjaci na šibenskim otocima

(svrsta)

„Zahvaljujem ti se Gospodine moj Isuse, što ću na strašnom sudu imati, tko će se za me moliti“.

„Ti uprav znaš (jer su tebi otvorene svacije prsi, i poznate su tajne srca) kako ja i on već od ranog djetinstva do evatice mladosti, rastom jedan uz drugoga, kako su nas dojde iste dojde, kako nas isti naručaji hranio i milovao; kako smo se nakon dovršenih uskua u Rimu, na poluarvatskim obalama Rajne, hranili jednakom hranom u istoj gostinji, i kako sam te ja prvi tečaj ljubiti, spomeni se, molim te, da je ovaj tvoj borio bio sa mnom mladi vojnik u tvojoj vojsci. Na pameti mi je obćenje tvoga veličanstva, tko bude učinio, a ne bude djelovao, najmanji će se zvati u kraljevstvu nebeskom; onaj pak, koji bude učinio i djelovao, bit će najprije između svih blaženih“.

„Nauživao se on krme kreposti, i uslied sveđerjnih muka zaodjeven platom sledio je on Jaganca“.

„Puno je pribivalista kod ota, a jedna je zvezda sjajnjia od druge. Dopusti mi da počnem, gdje su sveti dovršili, a kad on dovrši djelo opodni meni, koji nisam mogao ga završiti, i podaj njemu zasluženu platu“.

„Može biti, da sam odevč oduljio ovim pismom, a to mi se uvijek događaj, kad god mi je hvaliti našega Božona“.

Nego nije bio sán Božono, koji se bio posvetio pustinjачkom življenju, već na skoro nasledi ga *Marelin*, i mudri djakon *Julijan*, i pop

Nepocijan, i njac nu *Eliodor*, i bogatš *Julijan* iz iste Nepocijanove kuće, komu je sv. Jerolim pisao: „ti gradiš samostane, a po dalmatinskim otocima hraniš veliki broj svetaca (pustinjaka); „još hi bolje bilo, da ti svet, odabereš živjeti med dje svetim“.

Sv. Jerolim osim pustinjaka u Dalmaciji spominje još za svojih doba *samostane*, Redovnici ti samostana imali su za uzornika velikoga tebedskog pustinjaka sv. Antona.

Biskupi dalmatinski obično su iz samostana dozirali k sebi redovnike, da im pomozu u upravi crkvenoj. Većinom redovnicima su oni povjeravali visoke crkvene službe i obično su ih slali, da propovjedaju narodu, jer su oni bili već domaći sinovi i većinom iz puika, kako smo gori naveli.

Kad je u VI. vieku počelo bilo na zapadu nešto opadati monaštvo, sv. Benedikt se iziđe, i da ga podigne na prvašnji ugled, i svetinjom i prijetnjom svojim u tome je on sjajno uspio. Djelatnost i slava Benediktova na lezo se i na široko razprostraniti, te dopre i do Dalmacije. Uprpstavljena bi u postojećim manastirima stoga, koja je bila počela slabiti, osnovani budu još novi samostani, koji zajedno sa starij poprimaše pravila velikoga reformatora, te dolže kasnije u domaćim izpravim pod imenom: „benediktinskih samostana“.

Zdravstvo spolnoga života

U našem narodu ima sijaset — možda više no kod i jednog drugog naroda — liepih poslovia o zdravlju, kojima se dan danas zaibozhe malo ili

nista udovoljava, prem je zdravlje najveće i najdragocjenije blago na bieloje svietu. Nebrojena četa gradini i strašnih bolješica grabežno nasrće na slabo i leđno tijelo, a da se velika većina tih Hrvata ne zna ni smać, a kako li sačuvati i braniti od toga. Upoznanje samoga sebe, ne samo u moralnom, nego i u fizičnom životu, od velike je i neizmjerne koristi, pa se i medicima, ta najveća i najsigurnija znanost, gleda dan danas popularizirati, tako, da u glavnome, nego najjednostavnijim pučkim razinom svietu prikazati pojedine bolesti, njihov razvoj i obranu, tako se i kod nas u tome praveću ovelo i zadnje doba napješno raditi. Dalmatinski liečnici dr. N. barun Lalić, dr. B. Parčić, dr. E. D. Marušić i dr. P. Sinolčić, već su u „Sinotri Dalmatinskoj“ i u „Pučkom Listu“ dosta zdravstvenih popularnih članaka izišli, a u Banovini osobito dr. L. Car, a napose dr. Fra S. Gundrum Oriovčanin iztakli se ne se samo sa pojednim člancima, nego i celim knjigama te struke. — Radšini i vriedni liečnik i vrstni pisac dr. Gundrum među ostalima znamenitim medicinskim svojim djelima objelodanio je skoro i znanu knjigu: *Zdravstvo spolnoga života* (sa 8 slika, 2 tablice i 175 strana), u kojoj riše najveće zlo današnjega doba, „spolnog pomagača i prijatelja propasti i smrti: „spolni nagom“. Bacimo li zamišljeni pogled na ludu i nesmotrenu mladost,

koja bezćutno, da udovolji živinskom nagomu, tjera sebe, rod i nasljednike svoje u propast, nevole i nakaznost; promislimo li na one nesretnice koje, stupot gore nego životinje, prodaju put i krv svoju i njome razširuju u sviet najžešće otrove, mora se zahvaliti vrlome piscu, koji je tom pomno i marno izviedenom radnjom prikazao narodu one strašne posljedice spolne zloporebe i odlučnog gda, odbio od toga. Knjige ova — uniem svo je vrsti kod nas — i ako se bavi predmetom, recimo, malo nezgodnim, ali za to po obstanak ljudstva odveć znamenitim, ne bi smjela manjkati u nijednoj javnoj knjižnici ni u rukama nijednog uzgojitelja, jer će svakomu zaista trebovati, da na vrijeme uzgome zgodno svrstovatai negov u mladeži. Čovjek treba da upozna sama sebe, a da do potrebe u stanju bude sebe i svladati; treba da upozna sve, pa i najdelikatnije ustroje tiela svoga, a upravo ova Gundrumova liepa knjizica i ide za tim, jer propast ljudstva, krležavost ljudskog roda, kratkoviečnost, velik postotak ludjaka, kretina, sućijavaca i drugih patnika ima se u glavnom prepisati proflitacionom življenju današnjeg mođstva, koje u dosta slučajeva sreće u propast ne poznavajući sebe.

Prijatelju moralu, zdravstva i čilosti hrvatskoga naroda bitizim će pozdraviti ovo djelo uvaženog pisca i uziti mu od srca harni za sve ono dobro, koje će se time na korist i napredak ljudstva polučiti.

Dorbež/Vieko.

